

Wizja kadr kwalifikowanych w branży elektroinstalacyjnej

Zajmowanie się wizją kwalifikacji zawodowych nie jest obecnie w Polsce problemem łatwym – w szczególności, kiedy dotyczy to jednej, bardzo wąskiej branży, jaką jest w tym przypadku branża elektroinstalacyjna. Podjęcie się mimo to zaprezentowania czytelnikom mojego stanowiska w tym zakresie stało się wyzwaniem szczególnie interesującym.

Waldemar Mazan,
Związek Pracodawców i Przedsiębiorców
Budownictwa „Unia Budowlana”

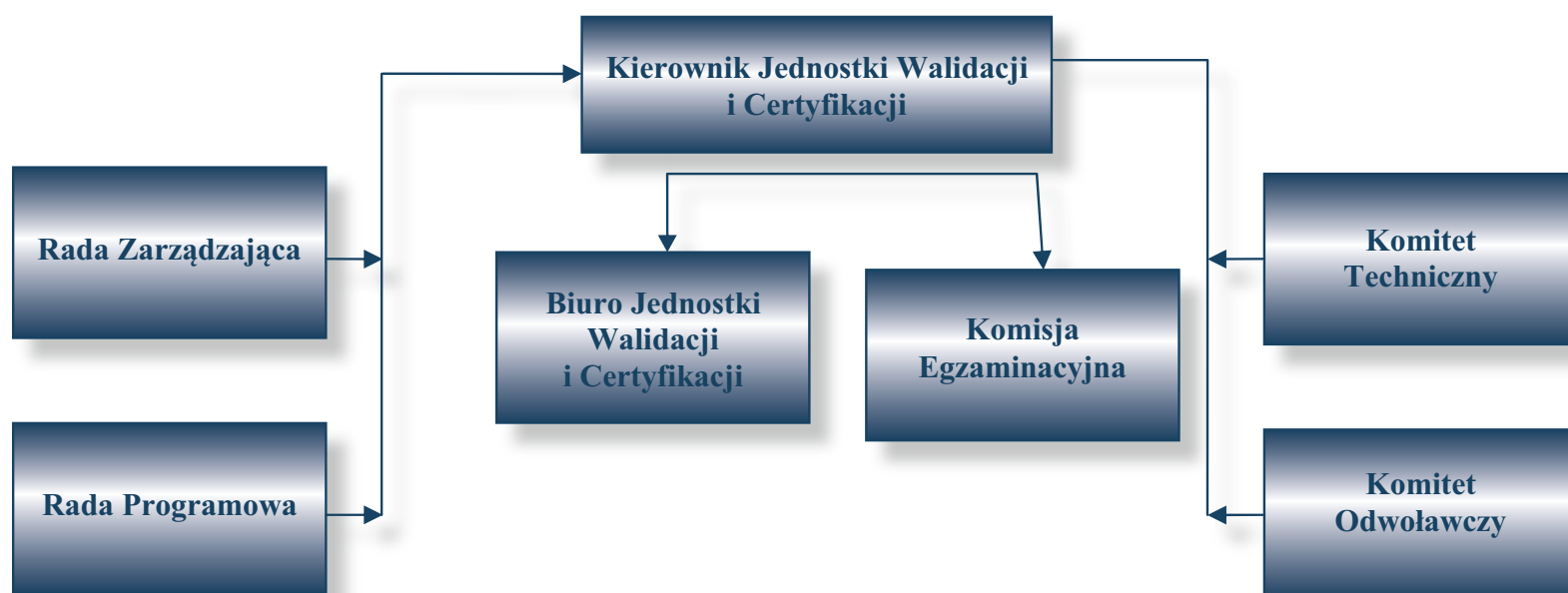
Mam świadomość, że prezentowanie poglądów na temat walidacji, certyfikacji i ewidencji kompetencji zawodowych występujących w branży elektroinstalacyjnej muszę oprzeć na kilku przesłankach, które dla większości środowiska związanego z branżą (mam tu na myśli np. Stowarzyszenie Elektryków Polskich, Polską Izbę Inżynierów Budownictwa oraz inne organizacje pozarządowe działające na rzecz ww. środowiska) jest niedostatecznie zauważalne. Dlatego też m.in. w Polsce:

- nie ma dostatecznej liczby badań zawodoznawczych dotyczących branży elektroinstalacyjnej;
- odpowiednia liczba kwalifikacji zawodowych występujących w branży elektroinstalacyjnej jest uzyskiwana w drodze edukacji pozaformalnej i nieformalnej;
- tylko nieliczne kwalifikacje zawodowe mają standardy kompetencji zawodowych w formach i zakresie określonym przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej dla tych specjalności i na potrzeby rynku pracy;
- stowarzyszenia zrzeszające osoby związane z branżą elektroinstalacyjną mają charakter organizacji ukierunkowanych na tzw. wielką politykę gospodarczą oraz swoje byty doczesne, co ogranicza ich wizję tworzenia aktywnej polityki rozwoju kadrowego branży skorelowanej z rynkiem pracy.

Pisząc niniejszy artykuł, opieram się na informacjach wynikających m.in. z treści:

- zaleceń Parlamentu Europejskiego i Rady Europejskiej z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie;
- dyrektywy 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady Europejskiej z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych (Dz.U. L 255 z 30.09.2005, s. 22), oraz wniosku Komisji Europejskiej z dnia 19 grudnia 2011 r. KOM (2011) wersja ostateczna 2011/0435/COD w sprawie zmiany ww. dyrektywy;
- normy EN ISO/IEC 17024:2003 mającej status Polskiej Normy PN-EN ISO/IEC 17024 Ocena zgodności. Ogólne wymagania dotyczące jednostek certyfikujących osoby;
- wytycznych IAF dotyczących stosowania ISO/IEC 17024:2003 (itd. z PN-EN ISO/IEC 17024:2004) Ocena zgodności. Ogólne wymagania dotyczące jednostek certyfikujących osoby, wydanie 2, wersja 2 (IAF GD 24:2009);
- Europejskich wskazówek dotyczących walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, opracowanych i wydanych przez Europejskie Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego, Dyrekcja Generalna ds. Edukacji i Kultury, Luksemburg 2009 r.;

Jednostka Walidacji i Certyfikacji w ujęciu schematycznym wg autora artykułu

Wykaz zawodów związanych z branżą elektroinstalacyjną

Lp.	Zawód/specjalność	Kod zawodu wg rozp. MIPS z dn. 27.04.10 r. Dz. U. 10.82.537	Poziom wg projektu KRK	Aktualna forma uznawania kompetencji zawodowych
1.	Inżynier budownictwa urządzeń, instalacje i sieci energetyczne	214205	6,7	1
2.	Inżynier energetyk	214906	6,7	1
3.	Inżynier elektroenergetyk	215101	6,7	1
4.	Inżynier elektroenergetyk kolejowych sieci i podstacji trakcyjnych	215102	6,7	1
5.	Inżynier elektryk	215103	6,7	1
6.	Inżynier elektryk-automatyk	215104	6,7	1
7.	Pozostali inżynierowie elektrycy	215900	6,7	1
8.	Inżynier telekomunikacji	215301	6,7	1
9.	Technolog inżynierii telekomunikacyjnej	215302	6,7	1
10.	Kontroler jakości wyrobów elektrycznych	311301	4	2
11.	Technik elektroenergetyk transportu szynowego	311302	4	3
12.	Technik elektryk	311303	4	3
13.	Technik elektryk kolejowych sieci elektroenergetycznych	311304	4	2
14.	Technik elektryk samochodowy	311305	4	2
15.	Technik elektryk urządzeń zabezpieczenia i sterowania ruchem kolejowym	311306	4	2
16.	Technik energetyk	311307	4	3
17.	Pozostali technicy elektrycy	311390	4	2
18.	Technik urządzeń i systemów energii odnawialnej	311930	4	3
19.	Elektroenergetyk elektrowni ciepłych	313101	4	2 S
20.	Elektroenergetyk elektrowni wodnych	313102	4	2
21.	Elektroenergetyk nastawni	313103	4	2
22.	Elektroenergetyk pomiarów i zabezpieczeń	313104	4	2
23.	Maszynista agregatów prądotwórczych	313105	4	2
24.	Maszynista turbozespołu parowego	313106	4	2
25.	Maszynista turbozespołu wodnego	313107	4	2
26.	Maszynista urządzeń ciepłowniczych elektrowni	313108	4	2
27.	Maszynista urządzeń pomocniczych elektrowni	313109	4	2
28.	Obchodowy bloku	313110	4	2
29.	Pozostali operatorzy urządzeń energetycznych	313190	4	2
30.	Operator urządzeń nadawczych telewizji kablowej	352201	4	2
31.	Operator urządzeń radiokomunikacyjnych	352202	4	2
32.	Technik telekomunikacji	352203	4	3
33.	Pozostali operatorzy urządzeń telekomunikacyjnych	352290	4	2
34.	Elektromonter instalacji elektrycznych	741101	3	2
35.	Elektromonter reklam świetlnych	741102	3	2
36.	Elektryk	741103	3	3
37.	Elektryk budowlany	741104	3	3 S
38.	Pozostali elektrycy budowlani i pokrewni	741190	3	2
39.	Elektromechanik	741201	3	3
40.	Elektromechanik elektrycznych przyrządów pomiarowych	741202	3	2 S
41.	Elektromechanik pojazdów samochodowych	741203	3	3

Lp.	Zawód/specjalność	Kod zawodu wg rozp. MIPS z dn. 27.04.10 r. Dz. U. 10.82.537	Poziom wg projektu KRK	Aktualna forma uznawania kompetencji zawodowych
42.	Elektromechanik sprzętu gospodarstwa domowego	741204	3	2
43.	Elektromechanik urządzeń chłodniczych	741205	3	2 S
44.	Elektromechanik urządzeń sterowania ruchem kolejowym	741206	3	2
45.	Elektromonter/elektryk zakładowy	741207	3	2
46.	Elektromonter/konserwator urządzeń dźwiękowych	741208	3	2 S
47.	Elektromonter lotniczy	741209	3	2
48.	Elektromonter maszyn elektrycznych	741210	3	2
49.	Elektromonter maszyn i urządzeń górnictwa odkrywkowego	741211	3	2
50.	Elektromonter maszyn i urządzeń górnictwa podziemnego	741212	3	2 S
51.	Elektromonter okrętowy	741213	3	2
52.	Elektromonter prefabrykowanych stacji transformatorowych	741214	3	2
53.	Elektromonter rozdzielni i podstacji zasilających	741215	3	2
54.	Elektromonter taboru szynowego	741216	3	2
55.	Elektromonter telekomunikacyjnych urządzeń zasilających	741217	3	2
56.	Elektromonter transformatorów	741218	3	2
57.	Elektromonter układów pomiarowych i automatyki zabezpieczeniowej	741219	3	2
58.	Elektromonter urządzeń sygnalizacyjnych	741220	3	2
59.	Pozostali elektromechanicy i elektromonterzy	7421290	3	2
60.	Elektromonter linii kablowych	741301	3	2
61.	Elektromonter linii napowietrznych niskiego i średniego napięcia	741302	3	2 S
62.	Elektromonter linii napowietrznych wysokich i najwyższych napięć	741303	3	2
63.	Elektromonter pogotowia elektroenergetycznego	741304	3	2
64.	Elektromonter sieci trakcyjnych	741305	3	2 S
65.	Pozostali monterzy linii elektrycznych	741390	3	2
66.	Monter elektroniki urządzeń telekomunikacyjnych	742112	3	2 S
67.	Monter/konserwator urządzeń zabezpieczeń technicznych osób i mienia	742113	3	2 S
68.	Monter instalacji i urządzeń telekomunikacyjnych (telemetria)	742201	3	2
69.	Monter sieci i urządzeń telekomunikacyjnych	742202	3	3
70.	Monter sieci telekomunikacyjnych	742203	3	2
71.	Monter aparatury rozdzielczej i kontrolnej energii elektrycznej	821201	3	2
72.	Monter elektrycznego sprzętu gospodarstwa domowego	821202	3	2
73.	Monter elektrycznych przyrządów pomiarowych	821203	3	2 S
74.	Monter maszyn elektrycznych	821204	3	2
75.	Monter osprzętu elektrotechnicznego	821205	3	2
76.	Monter sprzętu oświetleniowego i lamp elektrycznych	821206	3	2
77.	Pozostali monterzy sprzętu elektrycznego	821290	3	2

- wyników projektu APL-Bud „Uznawanie kwalifikacji pracowników sektora budownictwa w Polsce” nr 2008-1-PL1 EO05-02072 zrealizowanego ramach programu Leonardo da Vinci;
- dostępnych wyników prac prowadzonych przez Instytut Badań Edukacyjnych w 2011, 2012 oraz 2013 r. w zakresie realizacji projektu pt. „Opracowanie założeń merytorycznych i instytucjonalnych wdrażania Krajowej Ramy Kwalifikacji oraz Krajowego Rejestru Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie”;
- dostępnych informacji o pracach nad 300 standardami kompetencji zawodowych prowadzonych w ramach projektu B2.2 „Rozwijanie zbioru krajowych standardów kompetencji zawodowych wymaganych przez pracodawców” na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej;
- rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2010 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz.U.10.82.537);
- rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2011 r. w sprawie kwalifikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz.U. z 2012 r. poz. 7);
- rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia zawodowego (Dz.U. z 2012 r. poz. 184);
- rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 lutego 2012 r. w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych (Dz.U. z 2012 r. poz. 186);
- rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 lutego 2012 r. w sprawie egzaminów eksternistycznych (Dz.U. z 2012 r. poz. 188).

W celu zorientowania czytelników o istnieniu aktualnej liczebności zawodów i specjalności w odniesieniu do branży elektroinstalacyjnej sporządzono tabelę 1, w której na podstawie rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2010 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz.U.10.82.537) sporządzono ich zestawienie. Wykaz jest uzupełniony syntetycznym komentarzem autora w kol. 4 i 5.

Uwagi do tabeli

- kol. 2 – nazwy zawodów zgodne z treścią Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2010 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz.U.10.82.537),
- kol. 3 – kody numeryczne zawodów zgodne cytowanym powyżej rozporządzeniem,
- kol. 4 – cyfry od 1 do 8 to poziomy wykształcenia, jakie należy przypisać do wymienionych zawodów w myśl klasyfikacji ISCED 1997/2011 oraz zgodnie z ERK/PRK (Europejska Rama Kwalifikacji/ Polska Rama Kwalifikacji). I tak:
 - poziom 1 – podstawowe,
 - poziom 2 – gimnazjalne,
 - poziom 3 – zasadnicze zawodowe,
 - poziom 4 – średnie,
 - poziom 5 – policealne,
 - poziom 6 – licencjat,
 - poziom 7 – wyższe II stopnia, magister,
 - poziom 8 – tytuły naukowe,
- kol. 5 – obecne forma przygotowania zawodowego i uznawania kwalifikacji zawodowych:
 1. dyplom szkoły wyższej oraz wymagane uprawnienia. Brak standardu kompetencji zawodowych w zbiorze MPPiPS;

2. brak formalnej nauki kwalifikacji oraz brak standardu kompetencji zawodowych w zbiorze MPPiPS. Nie ma formalnych zasad uznawania posiadanych kwalifikacji;
3. zawód nauczany powszechnym szkolnictwie zawodowym;
4. informacja, że aktualnie są opracowywane standardy kompetencji zawodowych w ramach projektu B 2.2 „Rozwijanie zbioru krajowych standardów kompetencji zawodowych wymaganych przez pracodawców”.

Nawet pobieżna analiza tabeli 1 wskazuje na pilną potrzebę dyskusji w środowisku elektroinstalacyjnym zarówno nad temat liczby i rodzajów zawodów, kwalifikacji oraz specjalności, jak i nad zasadami ich nauczania, walidacji oraz certyfikacji.

Zdobyte przez autora doświadczenie (m.in. w pracach nad Polską Ramą Kwalifikacyjną, standardami kompetencji zawodowych, w innych projektach krajowych i międzynarodowych dotyczących walidacji, certyfikacji oraz ewidencji kwalifikacji zawodowych nabytych w systemach nieformalnych i pozaformalnych) pozwala przedstawić autorską wizję w zakresie walidacji, certyfikacji i ewidencji kadr kwalifikowanych branży elektroinstalacyjnej.

Zakładam, że pod koniec 2013 r. podjęte zostaną stosowne decyzje dotyczące Krajowej Ramy Kwalifikacyjnej i zasad jej stosowania. Do końca 2014 r. powinna zostać podjęta decyzja, jaki organ centralnej administracji państwowej będzie kierował całą problematyką kadr kwalifikowanych w Polsce. Na potrzeby niniejszego opracowania nazwę go Krajowym Centrum Kwalifikacji Zawodowych (KCKZ). Jego zadaniem będzie w szczególności:

- tworzenie i prowadzenie rejestru kwalifikacji zawodowych;
- określanie metodologii opisu zawodów, w tym tworzenia standardów zawodowych;
- określanie wymagań dla notyfikacji i akredytacji podmiotów prawnych zajmujących się walidacją i certyfikacją kwalifikacji zawodowych;
- akredytacja jednostek walidujących i certyfikujących oraz prowadzących

Źródło: Siemens

rejstry branżowe kadr kwalifikowanych;

- ustanowienie wzorca certyfikatu i jego dystrybucji jako druku ścisłego zarachowania tylko dla jednostek akredytowanych;
- inspirowanie porozumieniu z pracodawcami i pracobiorcami oraz stwarzaniem warunków zawodowych, podjęcia prac badawczych i rozwojowych dotyczących zawodoznawstwa na potrzeby rynku pracy;
- zatwierdzanie form i zasad walidacji i certyfikacji kwalifikacji zawodowych realizowanych przez podmioty prawne akredytowane przez KCKZ;
- nadzór nad walidacją i certyfikacją kwalifikacji zawodowych, realizowanymi przez podmioty prawne akredytowane wspólnie z resortami wystawiającymi notyfikację;
- prowadzenie krajowego systemu informacji powszechnej dotyczącej walidacji i certyfikacji kwalifikacji zawodowych;
- przyjmowanie skarg i wniosków dotyczących prowadzenia walidacji i certyfikacji oraz ich rozpatrywanie przez jednostki akredytowane przez KCKZ.

Przyjmuję, że do końca 2014 r. zostanie dokonany podział na walidację i certyfikację obligatoryjną, tj. obowiązkową, i dobrowolną oraz ustalony zostanie określony czas ważności certyfikatu, a także sformułowane zostaną zasady i formy jego odnawiania.

Moim zdaniem w przypadku zawodów, do których wykonywania wymagane jest wykształcenie bazowe na poziomach 6 (licencjat) i 7 (wyższe magisterskie), powinna dominować walidacja i certyfikacja obligatoryjna z czasem odnowy certyfikatu po pięciu latach.

Walidacja i certyfikacja dobrowolna powinny dominować tam, gdzie wymagane jest wykształcenie bazowe na poziomie od 1 (podstawowe) do 5 (policealne).

Koszt walidacji i certyfikacji dla zainteresowanej osoby powinien np. być ulgą podatkową odliczaną od podatku raz na pięć lat.

Innym istotnym źródłem współfinansowania kosztów okresowej walidacji i certyfikacji powinny być fundusze parytetarne, z których każdy pracujący formalnie powinien mieć prawo korzystać np. raz na pięć lat.

W formie uproszczonej przedstawiam na rysunku moją weryfikację wizji jednostki – pomiotu prawnego, który zajmuje się walidacją i certyfikacją obligatoryjną i dobrowolną posiadanych kwalifikacji zawodowych lub ich okresową weryfikacją.

Kierownik Jednostki Walidacji i Certyfikacji – odpowiadać będzie za funkcjonowanie jednostki zgodnie z wymaganiami np. normy PN-EN ISO/IEC 17024. Do zadań kierownika należeć będzie powoływanie i koordynacja prac wszystkich zespołów w strukturze oraz wydawanie decyzji odnośnie do przyznania certyfikatu na podstawie opinii Komisji Egzaminacyjnej, Komitetu Technicznego lub Komitetu Odwoławczego [przyjęcie ww. normy jako podstawy opisu jednostki walidującej i certyfikującej wynika z faktu opisanego tych wymagań w wytycznych IAF dotyczących stosowania ISO/IEC 17024:2003 (itd. z PN-EN ISO/IEC 17024:2004) Ocena zgodności. Ogólne wymagania dotyczące jednostek certyfikujących osoby; wydanie 2, wersja 2 (IAF GD 24:2009)].

Biuro Jednostki Walidacji i Certyfikacji – składać się powinno głównie z pracowników etatowych. Do zadań biura należeć będzie organizacja procesów walidacji i certyfikacji.

Rada Zarządzająca – stanowić ją będą przedstawiciele możliwych do zidentyfikowania stron zainteresowanych programem, np. przedstawiciele partnerów społecznych z branży. Do zadań rady należeć będzie udział w tworzeniu polityki oraz zasad dotyczących zakresu i metod działania Jednostki Walidacji i Certyfikacji.

Rada Programowa – stanowić ją będą specjaliści branżowi. Do zadań

rady należeć będzie opracowywanie programów walidacji i certyfikacji, kryteriów walidacji i certyfikacji, kodeksów etycznych, puli pytań dla osób zainteresowanych walidacją.

Komisja Egzaminacyjna (Walidacyjna) – stanowić ją będą specjaliści branżowi. Do zadań komisji należeć będzie prowadzenie egzaminów walidacyjnych zgodnie z programami walidacji i certyfikacji oraz przedkładanie wniosków o nadaniu lub nienadaniu certyfikatu.

Komitet Techniczny – stanowić będą specjaliści branżowi. Komitet zajmować się będzie oceną przebiegu procesu walidacji i certyfikacji oraz wydawaniem opinii w tym zakresie przed nadaniem certyfikatów.

Komitet Odwoławczy – składać się będzie ze specjalistów branżowych niezaangażowanych w proces walidacji i certyfikacji. Do zadań komitetu należeć będzie rozpatrywanie skarg i zażaleń od wszystkich stron procesu walidacji i certyfikacji. Do tej jednostki kierowane będą też uwagi od konsumentów dotyczące wykonywania usług przez osobę certyfikowaną. Ma on prawo – po rozpatrzeniu skargi – przedłożyć do Kierownika Jednostki Walidacji i Certyfikacji wniosek, np. o pozbawienie certyfikatu.

Jednostka walidująca i certyfikująca, aby mogła pełnić w sposób odpowiedzialny zadania w wymienionym zakresie, powinna uzyskać notyfikację resortu, który jest odpowiedzialny za właściwą branżę.

Istotne jest, aby jednostka walidująca i certyfikująca nie prowadziła nauczania zawodu, który jest przez nią walidowany i certyfikowany.

W skład komisji egzaminacyjnej nie mogą być powoływane osoby, które uczestniczyły w przygotowaniu osób do walidacji dającej podstawy do wydania certyfikatu.

Ponadto powinna obowiązywać zasada, że:

- walidacja i certyfikacja dla tych samych zawodów są prowadzone w jednolitym standardzie i formie we wszystkich podmiotach akredytowanych przez KCKZ;
- jednostki akredytowane są zobowiązane do publicznego podawania daty i miejsca prowadzenia walidacji i certyfikacji, co ma umożliwić nadzór nad tym procesem przez jednostkę notyfikującą i akredytującą;
- każda z jednostek akredytowanych prowadzi informację publiczną dotyczącą zasad prowadzonej walidacji i certyfikacji określonej w warunkach jej notyfikacji i akredytacji.

Osobnym problemem jest prowadzenie ewidencji kadr kwalifikowanych, w tym certyfikowanych. Moim zdaniem powinny to być:

- podmioty prawne objęte systemem notyfikacji i akredytacji na podobnych zasadach jak jednostki prowadzące walidację i certyfikację, z tym że w każdym dziale gospodarki powinna być tylko jedna jednostka organizacyjna uprawniona do prowadzenia ewidencji kadr kwalifikowanych na podstawie certyfikatu;
- koszty wydania, np. w formie karty elektronicznego zapisu, opłacane z przychodów jednostki walidującej i certyfikującej.

Ta krótka autorska prezentacja problematyki walidacji, certyfikacji oraz ewidencji kompetencji zawodowych odniesieniu do zawodów występujących w branży elektroinstalacyjnej, a uzyskanych w drodze edukacji nieformalnej i pozaformalnej wskazuje m.in. na potrzebę:

- aby związki pracodawców, związki pracobiorców oraz organizacje pozarządowe funkcjonujące w obszarze branży elektroinstalacyjnej uwzględniły w swojej przyszłej egzystencji aktywne uczestnictwo w kształtowaniu nowego podejścia do problematyki kwalifikacji zawodowych, jakie postuluje i realizuje UE;
- przygotowania i zorganizowania np. przez partnerów społecznych szeroko rozumianej debaty społecznej w odniesieniu do spraw zawodoznawstwa, zasad walidacji i certyfikacji kwalifikacji zawodowych oraz form finansowania tego przedsięwzięcia.